

Energiateollisuus ry:n lausunto - Kuuleminen 1. suuntaviivoista sähkö- ja maakaasuverkkotoimintojen valvontamenetelmiksi valvontajaksolla 1.1.2024 – 31.12.2027 ja 1.1.2028 – 31.12.2031

Energiavirasto on varannut sidosryhmille mahdollisuuden lausua ensimmäisistä suuntaviivaluonnoksista. Energiateollisuus ry kiittää mahdollisuudesta lausua ja toteamme lausuntonamme seuraavaa. Lausuntomme ei sisällä salassa pidettäviä tietoja.

VIHREÄ SIIRTYMÄ EDELLYTTÄÄ ENERGIAPERKKOJEN KEHITTÄMISTÄ – ONNISTUMINEN VAATII MAHDOLLISTAVAT JA KANNUSTAVAT VALVONTAMENETELMÄT

Suomi on asettanut tavoitteekseen olla hiilineutraali 2035 mennessä. Tämä niin kutsuttu vihreä siirtymä on valtava muutos toimijoille ja samalla merkittävä mahdollisuus Suomelle mm. uusien teollisuusinvestointien sekä teknologiavientimahdollisuuksien kautta. Vihreän siirtymän vauhtia on entisestään kiihdytetty Venäjän aloitettua hyökkäyssodan Ukrainassa ja Euroopan jouduttua energiakriisiin. Ilmastonmuutoksen torjunnan rinnalla huoltovarmuuden, toimitusvarmuuden ja kyberturvallisuuden merkitys on entisestään korostunut.

Teollisuus, lämmitys ja liikenne sähköistyvät, uuteen sähköntuotantoon (etenkin tuuli- ja aurinkovoimaan) investoidaan ennätysmääriä, digitalisoitua ja sähköistyvä yhteiskunta vaatii varmaa ja häiriötöntä sähkönjakelua. Muutosten suuruudesta saa hyvän käsityksen esimerkiksi eri sektoreiden vähähiilietiketoista¹. Ilmastonmuutoksen hidastamisen lisäksi on sopeuduttava ilmastonmuutoksen vaikutuksiin, kuten yleistyviin ja voimistuviin sään ääri-ilmiöihin. Sähköverkkojen kehittäminen on välttämätön edellytys vihreän siirtymän mahdollistamiseksi sekä huolto- ja toimitusvarman sähkönjakelun varmistamiseksi. Sähköverkoja on vahvistettava tulevaisuuden tarpeisiin ja elinkaarensa päähän tulevaa sähköverkkoa on uusittavana pitkälle tulevaisuuteen. Verkkojen kehittämisessä korostuu myös ympäristövaikutusten minimointi. Verkoja tulee rakentaa koko yhteiskunnan kannalta mahdollisimman tehokkaasti, ylimääräiset johtoalueet minimoiden.

Maakaasun käyttö Suomessa vähenee, mutta kaasuverkoja on edelleen ylläpidettävä luotettavana energiansiirto- ja jakeluväylänä muun muassa uuden LNG-termiinalin kautta Suomeen tuotavalle kaasulle.

Verkkotoiminnassa korostuu aiempaa enemmän myös operatiivisen toiminnan kehittäminen, samalla verkkoihin on tarve edelleen investoida voimakkaasti vihreän siirtymän mahdollistamiseksi ja toimitusvarmuuden takaamiseksi. Verkkojen kehittämistä ohjataan voimakkaasti lainsäädännöllä muun muassa liittämismvelvollisuuden, kehittämissvelvollisuuden sekä toimitusvarmuusvaatimusten kautta. Verkkoyhtiöillä tulee olla aito mahdollisuus toteuttaa niille lainsäädännössä asetetut velvoitteet. Energiavirastolla on sähköverkkoyhtiöiden kehittämissuunnitelmien kautta hyvä käsitys sähköverkkojen tulevasta investointi- ja kehitystarpeisesta. Tätä tietoa on tärkeä hyödyntää valvontamenetelmien ohjausvaikutusten arvioinnissa.

Nyt lausuttavana olevat suuntaviivat koskevat valvontamenetelmiä vuosille 2024-2031. Tämä on kriittinen aikaikkuna, jossa vihreä siirtymä on toteutettava, ja energiaverkoilla on tässä merkittävä rooli. Valvontamenetelmien tulee kannustaa vihreän siirtymän mahdollistamiseksi tarvittaviin investointeihin ja siten varmistaa, ettei verkoista muodostu vihreän siirtymän ja yhteiskunnan kehittymisen pullonkaulaa.

¹ Energia-alan vähähiilisyystiekartta: https://energia.fi/uutishuone/materiaalipankki/energia-alan_vahahiilisyystiekartta.html#material-view
Yhteenveto toimialojen vähähiilietiketoista:
https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/162494/TEM_2020_52.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Verkkoyhtiöt tarvitsevat pitkäjänteisen ja ennakoitavan sääntely-ympäristön sekä läpinäkyvät ja ymmärrettävät valvontamenetelmät edellä kuvattuihin haasteisiin vastatakseen. On tärkeää, että kaikki sidostahot voivat luottaa valvontamenetelmien toimivuuteen ja ennakkollisen valvonnan pysyvyyteen.

Olemme lausunnossamme arvioineet suuntaviivoja erityisesti yllä kuvatuista näkökulmista keskittyen esitettyjen suuntaviivojen mukaisten valvontamenetelmien ohjausvaikutuksiin ja asiakastarpeisiin vastaamisen mahdollisuuksiin. Keskeisimmät asiat tästä näkökulmasta ovat, että valvontamenetelmät

- a) mahdollistavat vihreään siirtymän sekä huolto- ja toimitusvarmuuden varmistamisen edellyttämät verkkoinvestoinnit asiakaslähtöisesti, ja
- b) kannustavat verkkoyhtiöitä kehittämään toimintaa innovatiivisesti asiakastarpeita kuunnellen.

Nähdäksemme lausunnolla olevien suuntaviivojen mukaiset valvontamenetelmät eivät riittävästi mahdollista edellä kuvattujen tavoitteiden saavuttamista. Lausunnossamme esitämme, miten suuntaviivoja tulisi kehittää, jotta edellä kuvatut tavoitteet voidaan saavuttaa ja verkkoyhtiöillä on aito mahdollisuus toteuttaa niille lainsäädännössä asetetut velvoitteet.

YHTEENVETO KESKEISISTÄ MUUTOSEHDOTUKSISTA

Alle on koottu lista lausunnossa esittämistämme muutoksista suuntaviivoihin. Muutosehdotukset on koottu pääotsikoiden alle ja olemme perustelleet kutakin ehdotustamme yksityiskohtaisesti myöhemmin lausunnossa.

- **VERKKOJEN KEHITTÄMISEKSI ON VÄLTTÄMÄTÖNTÄ MAHDOLLISTAA TARVITTAVAT INVESTOINNIT**
 - Yksikköhinnat tulee inflaatiokorjata valvontajakson alkuhetkeen
 - Investointikannustimen hyötyleikkuri tulee poistaa tai rakentaa kokonaan uudelleen
 - Tasapoistojen inflaatiokorjaus tulee säilyttää
 - Tukirahalla rakennetut verkot tulee edelleen huomioida tasapoistossa
 - Vain selkeät tukihankkeet tulee huomioida tukena (ei esimerkiksi johtosiirtoja tai yhteisrakentamista)
 - WACC:n volatiliteettia tulee hillitä päivittämällä verrokkiyhtiöistä johdettavat parametrit vain valvontajaksojen vaihteessa
 - Maakaasun lisäriskipremio tulee säilyttää
 - Kertyneen poistoeron käsittelytapa tulee säilyttää nykyisellään
 - Purkukustannusten käsittely tulee säilyttää nykyisellään tai muodostaa purkukustannuksille omat yksikköhinnat
- **UUSIEN KUSTANNUSTEHOKKAIDEN MENETELMIEN KEHITTÄMISEEN JA KÄYTTÖÖNOTTOON TULEE KANNUSTAA**
 - Tehostamiskannustinta tulee soveltaa vain 2024-2027 ajan ja kannustinta tulee edelleen kehittää 2028 alkavalle jaksolle
 - 2024-2027 valvontajakson aikana sähköverkkotoimintojen yleiseksi tehostamistavoitteeksi tulee asettaa 0 %
 - Lakisääteisistä tehtävistä aiheutuvat, verkkoyhtiön vaikutusmahdollisuuksien ulkopuolella olevat operatiiviset kustannukset eivät saa mallissa heikentää verkkoyhtiön operatiivista tehokkuutta
- **MUUT MUUTOSEHDOTUKSET JA VAIKUTUSTEN ARVIOINTI**
 - Laatukannustimen referenssitason rajausta tulee toteuttaa symmetrisenä
 - Suurjännitteisen jakeluverkon suunniteltujen keskeytysten KAH-kustannusta ei tule huomioida laatukannustimessa
 - Vaikutusten arvioinnissa tulee huomioida hinnoitteluvaraan kohdistuvien vaikutusten lisäksi valvontamenetelmien ohjausvaikutukset suhteessa verkkojen kehittämistarpeisiin vuosien 2024-2031 aikana

VERKKOJEN KEHITTÄMISEKSI ON VÄLTTÄMÄTÖNTÄ MAHDOLLISTAA TARVITTAVAT INVESTOINNIT

Yksikköhinnat ja investointikannustin

Suuntaviivojen mukaan sähköverkko-omaisuuden oikaisussa käytetään yksikköhintoja, jotta sähkömarkkinalain sekä valvontalain tavoitteet kohtuullisen hinnoittelun valvonnalle on mahdollista saavuttaa mahdollisimman hyvin. Suuntaviivoissa todetaan, että *monopolihinnoittelun arvioinnissa on arvioitava, mikä on yrityksen kustannustaso verrattuna kustannuksiin, joihin yrityksellä olisi tosiasiallinen mahdollisuus*. Yksikköhinnat muodostavatkin merkittävän osan valvontamenetelmien kokonaisuudesta. Suuntaviivojen lausuntoaikana yksikköhintakyselyä ei ole vielä toteutettu eikä yksikköhintojen keräämisen ja muodostamisen kaikkia merkityksellisiä yksityiskohtia ole vielä ole

kuvattu (kuten esimerkiksi yhteiskäyttörakenteiden käsittely sekä rakennetietojen toimittamisen tarkka määrittely). Tämä tekee suuntaviivojen kommentoinnin tältä osin varsin haastavaksi. Olisimmekin toivoneet suuntaviivojen yhteydessä tarkempaa kuvausta yksikköhintojen muodostamisesta mukaan lukien miltä vuosilta ja millä periaatteilla yksikköhinnat kerätään ja muodostetaan.

Suuntaviivoissa on todettu, että yksikköhintoihin ei tehdä inflaatiokorjausta eri vuosille, koska inflaatio on huomioitu kohtuullisessa tuottoasteessa. Korostamme, että vaikka inflaatiokorjaus jakson aikana voitaisiin katsoa tulevan huomioiduksi kohtuullisessa tuottoasteessa, yksikköhintojen pohjana kerättävät investointien hintatiedot eivät vastaa jakson alun tilannetta, etenkin kun hinnan muutokset näkyvät käytännössä verkon rakentamisen hinnoissa vähintään vuoden viiveellä. Pidämmekin päivänselvänä, että yksikköhintakyselyllä kerättävät hintatiedot ovat mahdollisimman tuoreita ja markkinahintaa kuvaavia ja että ne inflaatiokorjataan valvontajakson alkuhetkeen (1.1.2024). Tämä tulisi todeta selkeästi myös suuntaviivoissa. Inflaatiokorjaus jakson alkuun on välttämätön, sillä muutoin yksikköhinnat eivät kuvaa valvontajakson alun tilannetta eikä verkkoyhtiön kustannustasoa verrattaisi kustannuksiin, joihin verkkoyhtiöllä olisi tosiasiallinen mahdollisuus. Esimerkiksi, jos yksikköhintojen muodostamisessa käytettävät kustannustiedot kerätään vuosilta 2021 ja 2022, ovat tulevan valvontajakson alkuajankohdan rakennuskustannukset rakennuskustannusindeksin perusteella keskimäärin 7–16 % yksikköhintoja korkeampia.

Sähkön jakeluverkon suuntaviivoihin kirjattu niin kutsuttu investointikannustin kannustaa verkonhaltijaa tekemään investointinsa keskimäärin kustannustehokkaasti sekä mahdollistaa investointien tekemisen. Tehokkuushyöty palautuu asiakkaille yksikköhintapäivityksen yhteydessä. Valvontamenetelmiä on kritisoitu viime vuosina siitä, että tehokkuushyöty on palautunut asiakkaille merkittäväällä viiveellä, johtuen pitkästä yksikköhintojen päivitysvälisestä. Päivitysväliksi oli edellisille valvontajaksoille asetettu 8 vuotta (todellisuudessa sähkön jakeluverkkotoiminnan yksikköhinnat päivitettiin 2 vuotta etuajassa). Nykyisten valvontamenetelmien mukainen investointikannustin sisältää voimakkaan kannusteen tehostaa toimintaa. Tämä onkin johtanut merkittävään tehostumiseen, joka näkyi etenkin sähkön jakeluverkkotoiminnoille 2022 alusta voimaan tullessa yksikköhintapäivityksessä, jolloin tehostuminen siirtyi asiakkaiden hyödyksi. Nyt suuntaviivoissa esitetään palaamista aiempien jaksojen 4 vuoden päivityssykliin. Pidämme tätä hyvänä ratkaisuna ja katsomme, että neljän vuoden päivitysväli siirtää tehostamisesta saadun hyödyn riittävän nopeasti asiakashintoihin (eli 1-4 vuoden kuluessa).

Uutena elementtinä suuntaviivoissa esitetään sähkön jakeluverkkotoiminnan investointikannustimeen niin kutsuttua hyötyleikkuria. Tavoitteena on suuntaviivojen mukaan jakaa puolet investointikannustimen kannustinvaikutuksesta tasapoistoissa asiakkaille vuosittain. Suuntaviivoissa tavoitteeksi kerrotaan tehokkuushyödyn siirtäminen asiakkaiden hinnoitteluun nopeammin. Olemme tästä eri mieltä, emmekä kannata esitetyn mukaista mekanismia.

Suuntaviivojen mukainen hyötyleikkuri ei toteuta sille asetettuja tavoitteita vaan pahimmillaan poistaa yhtiöltä kannusteen toimia tehokkaasti. Esitys ei huomioi, että tehokkuushyöty palautuu edelleen yksikköhintojen päivityksen yhteydessä neljän vuoden välein. Kyse ei siis ole tehokkuushyödyn nopeutetusta palautuksesta hintoihin vaan investointikannustimen heikkenyksestä. Esitetyn mukaiseen mekanismiin liittyy merkittäviä riskejä, jotka toteutuessaan johtavat tehokkuuden heikkenemiseen ja sitä kautta asiakashintojen nousuun. Hyvin lyhyellä aikavälillä muutoksen aiheuttama asiakashyöty voisi olla positiivinen osassa yhtiöitä, mutta pidemmällä aikavälillä kokonaisvaikutus kääntyy negatiiviseksi.

Pidämme selvänä, että suuntaviivojen mukainen hyötyleikkuri ei johda tavoiteltuun lopputulokseen. Esitämme sen poistamista tai sen korvaamista kokonaan toisenlaisella mekanismilla, joka huolellisen vaikutustenarvioinnin perusteella tosiasiallisesti johtaisi tavoitteen mukaiseen lopputulokseen. Mekanismin uudelleen arvioinnissa tulee ottaa huomioon, että kannustimen pitää säilyttää kannuste toimia tehokkaasti ja kaikkien verkkoyhtiöiden investointiedellytykset on turvattava.

Tasapoistojen inflaatiokorjaus

Suuntaviivojen mukaan tasapoistojen inflaatiokorjausta esitetään poistettavaksi. Perusteluna on, että *inflaatiokorjauksen käyttö ei ole perusteltua, koska poistoille ei ole perusteltua tehdä indeksikorotuksia. Tasapoiston tarkoituksena on mahdollistaa verkonhaltijan kattaa komponentin keskimääräiset investointikustannukset yksikköhinnalla laskien sen pitoajan aikana. Jos tasapoistojen inflaatiokorjattaisiin, menetelmät sallisivat verkonhaltijan kerätä säännöllisesti tasapoistojen kautta asiakkailta maksuja todennäköisesti enemmän kuin tehtyjen investointien kannalta se olisi perusteltua.*

Emme pidä muutosta perusteltuna ja esitämme inflaatiokorjauksen säilyttämistä. Nyt voimassa olevien valvontamenetelmien mukaan tasapoiston tarkoitus on mahdollistaa riittävien korvausinvestointien tekeminen. Tämä

on ollut periaatteena myös aiemmissa menetelmissä. Mikäli tasapoistojen inflaatiokorjauksesta luovutaan, tasapoisto ei tosiasiallisesti mahdollista riittävien korvausinvestointien toteutusta. Pidämme tätä merkittävänä periaatteellisenä muutoksena valvontamenetelmien tavoitteisiin ja näemme, että korvausinvestointien rahoittamiseksi tasapoiston inflaatiokorjaus on välttämätöntä säilyttää. Esityksen perusteet ovat muutenkin kyseenalaiset, kuvattua periaatettahan noudatettaisiin esityksen mukaan vain valvontajakson aikana. Valvontajaksojen vaihteessa yksikköhinnat päivitetään ja näin ollen myös tasapoistot muuttuvat käytännössä inflaatioon verrannollisesti seuraavan valvontajakson alkaessa.

Huomautamme lisäksi, että jo tällä hetkellä osa verkkoyhtiöistä ei pysty rahoittamaan tarvittavia investointeja tasapoistoilla. Pääosalla verkkoyhtiöitä toimitusvarmuusvaatimusten täyttämiseen liittyvää toimeenpanoaikaa jatkettiin vuoteen 2036 asti. Jatkoajasta huolimatta useissa verkkoyhtiöissä vuotuiset investoinnit ylittävät edelleen ja myös tulevana vuosina nykyverkon tasaisen tahdin uusimistarpeen (tasapoistot). Kuten aiemmin lausunnossamme on kuvattu, tarvittavat investoinnit johtuvat toimitusvarmuuden parantamisesta, ikääntyvän verkon korvaamisesta sekä vihreän siirtymän mahdollistamisesta. Lisäksi toimintaympäristön muutokset ja esimerkiksi verkonrakennusmateriaalien kysynnän ja inflaation kasvu johtavat samansuuntaiseen kehitykseen. Inflaatiokorjauksen poistaminen tasapoistosta kärjistää tilannetta entisestään ja kasvattaa tarvetta käyttää yhä enemmän vierasta pääomaa osana investointien rahoittamista. Velkaantumisen määrää on keventänyt verkkoyhtiön mahdollinen investointitehokkuus. Edelliseen lausunnon kohtaan liittyen, jos investointikannustinta heikennetään, kasvaa verkkoyhtiön vieraan pääoman määrä eli ollaan aiempaa kauempana nykyisiin valvontamenetelmiin kirjatusta tavoitteesta, jossa valvontamallin tasapoistojen kassavirralla voitaisiin kattaa verkon vuotuinen uusimistarve.

Verkon rakentamiseen saadut tuet

Suuntaviivoissa esitetään verkon rakentamiseen saatuja tukia käsittelevään kohtaan lisäyksenä tarkennusta, että *lähtökohtaisesti kyse on aina tuesta, jos jokin taho osallistuu suoraan verkonhaltijan rakentamiskustannuksiin*. Emme pidä linjausta perusteltuna ja esitämme sen muuttamista. Nähdäksemme esimerkiksi ulkopuolisten tahojen aiheuttamien johtosiirtojen kustannusten edelleen laskutusta tai yhteisrakentamisen kustannusten jakamista ei tule valvontamenetelmissä käsitellä verkon rakentamiseen saatuna tukena.

Esitämme suuntaviivoihin seuraavaa täsmennystä:

- *Ulkopuolisten aiheuttamien verkostosiirtojen kustannusten edelleen laskutuksen ei katsota kohdistuvan varsinaiseen investointiin vaan siirtämisen kustannuksiin. Tällöin nämä siirtämisen kustannukset tulisi eritellä kirjanpidossa ja kirjata siirtämisen kustannukset joko tuloslaskelmaan tai taseeseen. Tulosvaikutteisten kustannusten osalta edelleen laskutettava kustannus kirjattaisiin tuloksi ja tasevaikutteisten osalta hankintamenon vähennyksenä. Siirtokustannuksiin liittyvä korvausinvestointi ilmoitetaan ja käsitellään menetelmien mukaan kuten mikä tahansa muukin korvausinvestointi. Myöskään yhteisrakentamisen yhteisten kustannusten jakamista tai edelleen laskutusta ei menetelmissä huomioida tueksi ja ne tulee ilmoittaa rakennetietojen täyttöohjeiden mukaisesti.*

Esityksemme mukainen täsmennys selkeyttää suuntaviivojen tulkintaa sekä säilyttää verkkoyhtiöllä kannusteen kohdistaa kustannukset niiden aiheuttajille. Esitys ottaa huomioon myös infrarakentamisen kokonaistaloudellisen optimoinnin ja kaivuhaittojen minimoinnin. Yksikköhintojen päivityksen yhteydessä yhteisrakentamisella saavutetut kustannushyödyt siirtyvät asiakkaille.

Suuntaviivoissa on todettu, että tuella rahoitetulle verkko-omaisuudelle ei tule saada kohtuullista tuottoa eikä tasapoistoja. Tämä koskisi suuntaviivojen mukaan kaikkia, myös vanhempia investointeja. Emme kannata esitettyä käsittelytapaa sillä se käytännössä estää tukirahoituksen käytön verkkoinvestointeihin. Vaikka verkkoyhtiö saisi itse investoinnin toteutettua tukirahan avulla, jää verkkoyhtiölle rakennetun verkonosan kunnossapitovastuu verkon käyttöänsä aikana. Lisäksi verkko tulisi voida uudelleenrakentaa vastaavanlaisiksi pitoajan päätyttyä, ja tämä tulisi menetelmien mukaisesti voida rahoittaa tasapoistoilla. Etenkin kantaverkossa, mutta myös jakeluverkoissa, erilaisilla tukimekanismeilla voisi olla saatavissa Suomen kansantalouden kannalta hyvinkin kannattavia tukia tärkeille verkkoinvestoinneille. Suuntaviivojen mukaisena valvontamenetelmät käytännössä estäisivät näiden käyttämisen.

Esitämme, että suuntaviivatekstiä täsmennetään seuraavasti:

- *Verkon rakentamiseen saaduilla tuilla tai kompensatioilla rahoitettuja komponentteja ei lasketa mukaan sähköverkko-omaisuuden oikaistuun nykykäyttöarvoon eli niille ei saa kohtuullista tuottoa. Tuilla tai kompensatioilla rahoitetut komponentit huomioidaan kuitenkin sähköverkko-omaisuuden oikaistussa*

jälleenhankinta-arvossa, kun siitä investointikannustimessa lasketaan sähköverkko-omaisuuden oikaistuja tasapoistoja.

Kohtuullinen tuottoaste (WACC)

Suuntaviivojen mukaan kohtuullisen tuottoasteen laskenta perustuu aiempien valvontajaksojen mukaisesti niin sanottuun pääoman painotetun keskikustannuksen malliin (WACC). Pidämme tätä edelleen perusteltuna. Esitetyt WACC-mallissa käytettävien parametrien muutokset ja päivitykset perustuvat Energiaviraston KPMG:ltä tilaamaan selvitykseen. Pidämme selvityksen johtopäätöksiä ja Energiaviraston esittämiä muutoksia pääosin ymmärrettävinä ja perusteltuina. Näemme kuitenkin tarpeelliseksi nostaa kaksi keskeistä havaintoa suuntaviivojen mukaisesta esityksestä.

Suuntaviivojen mukaan velattoman beetan ja pääomarakenteen määrittämisessä käytettävä verrokkiyhtiöiden lista päivitetään. Tämä on perusteltua ja verrokkiyhtiöiden onkin tärkeä vastata kunkin verkkotoiminnon toimialaa mahdollisimman hyvin. Suuntaviivoissa esitetään myös, että osa WACC- parametreista päivitetään aiempaa tiheämmin (beeta-kerroin, pääomarakenne ja velan riskipreemio päivitetäisiin 2 vuoden välein). Olemme huolissamme parametrien tiheämmän päivityssyklin tuomasta volatiliteettiriskistä WACC:iin. Huolenamme on, että yksittäisessä verrokkiyhtiössä tapahtuvat muutokset voivat heilauttaa parametreja tarpeettomasti ja lisätä toimijoiden riskiä valvontajakson aikana. Esitämme, että Energiavirasto uudelleen harkitsisi edellä mainittujen parametrien päivitystiheyden pidentämistä neljään vuoteen (valvontajakson pituus). Tämä vähentäisi yksittäisen verrokkiyhtiön vaikutusta WACC-parametreihin valvontajakson aikana ja siten pienentäisi volatiliteettiriskiä.

Suuntaviivojen mukaan maakaasun lisäriskipreemio poistettaisiin. Maakaasuverkkotoimintaan sisältyy kuitenkin nähdäksemme sellaisia riskejä, jotka eivät tule riittävällä tasolla huomioituksi ilman lisäriskipreemiota. Venäjän hyökkäyssodan ja venäläisestä kaasusta irtautumisen myötä Suomen maakaasunkäyttö on puolittunut vuoden 2021 tasosta. Tämä vähennys oli kaikista EU maista suhteellisesti suurin. Maakaasun käytön oletetaan Suomessa edelleen vähentyvän merkittäväällä nopeudella seuraavan kymmenen vuoden aikana:

- Suomen valtio tukee siirtymistä pois kaasukäyttöisestä lämmityksestä ja lämmityskäyttö hävinnee kokonaan, kun vanhat järjestelmät tulevat käyttöikänsä päähän (tämä voi tapahtua suurelta osin jo 2030 mennessä)
- Kaukolämmössä maakaasun käyttö jäänee lähinnä huippukäyttöön
- Teollisuussektori siirtyy käyttämään erityisesti sähköä osana korvausinvestointejaan

KPMG on selvityksessään todennut saatavuusriskin muuttuneen muun muassa uuden LNG-termiinalin myötä. Vaikka tämä pitää sinällään paikkansa, ovat maakaasuverkkoliiketoiminnan riskit nimenomaan Suomessa muilta osin merkittävästi kasvaneet verrokkiyhtiöiden toimintamaihien (Italia, Espanja, Belgia..) verrattuna, johtuen muun muassa Suomen paremmasta kyvykkyydestä sähköistymiseen maakaasun käyttökohteissa. Siksi pidämme erillistä lisäriskipreemiota edelleen perusteltuna.

Kertynyt poistoero sähköverkon hyödykkeistä - käsittely sitoutuneessa pääomassa

Kertyneen poistoeron käsittelyä liittyen sähköverkon hyödykkeisiin ja siihen liittyvän laskennallisen verovelan käsittelyä muutettiin 2016 alkavalle valvontajaksole siirryttäessä. Käsityksemme mukaan muutos liittyi verojen jälkeisen kohtuullisen tuoton ja WACC:in osalta siirtymiseen ennen veroja tehtävään laskentaan ja niin kutsutun pre-tax WACC:in soveltamiseen. Ymmärryksemme mukaan valvontamenetelmien on lähtökohtaisesti tarkoitus kohdella yhtiöitä veroneutraalisti ja tämä lähtökohta oli myös tehdyn muutoksen taustalla. Muutoksen vaikutus oli huomattava.

Suuntaviivojen mukaan tulevilla valvontajaksolla siirryttäisiin käsittelyyn, jossa poistoero huomioidaan kokonaisuudessaan oikaistussa taseessa, siten että poistoerosta laskettu verovelka huomioidaan korottomissa veloissa ja loppuosa oikaistussa omassa pääomassa. Muutoksen vaikutus olisi toimialalle jälleen kerran huomattava.

Esitämme muutoksen kumoamista. Tämä edestakainen muutos tuo merkittävän negatiivisen muutoksen verkkoyhtiöiden kohtuulliseen tuottoon, mutta samalla se tuo jälleen uuden ikävän särön valvontamenetelmien ennustettavuuteen ja jatkuvuuteen. Näkemyksemme mukaan valvontamenetelmien tulisi jatkossakin olla lähtökohtaisesti veroneutraalit eikä niiden kuuluisi ohjata verkkoyhtiöitä operatiivisissa päätöksissä. Yhtiöt ovat rakenteeltaan ja toimintaympäristöltään hyvin erilaisia, jolloin operatiivisiin päätöksiin kohdistuvat ohjausvaikutukset johtavat väijäämättä tehottomuuteen. Suuntaviivojen mukainen poistoeron käsittely oikaistussa taseessa ohjaisi yhtiöiden päätöksentekoa veropoiston hyödyntämisessä. Verolainsäädännössä poistoeron käsittelyä koskevilla

säädöksillä on pyritty parantamaan pääomavaltaisten alojen kykyä investoida. Valvontamenetelmien ei tulisi ohjata yhtiöiden päätöksentekoa tähän liittyen.

Korvausinvestointien purkukustannukset

Suuntaviivojen mukaan korvausinvestointien purkukustannukset tulee saattaa tehostamiskannustimen piiriin ja sen vuoksi aktivoituja purkukustannuksia ei huomioida enää oikaistussa verkko-omaisuudessa. Tämä on merkittävä muutos, jonka suuruutta kuvaa se, että Energiaviraston keräämien teknisten tunnuslukujen perusteella kaikki 77 sähkön jakeluverkonhaltijaa toteuttivat esimerkiksi vuoden 2021 aikana yhteensä 640 miljoonalla eurolla korvausinvestointeja, jotka nimensä mukaisesti aiheuttavat purkutarpeita ja siten purkukustannuksia.

Emme pidä esitettyä muutosta perusteltuna. Nähdäksemme purkukustannukset tulee huomioida oikaistussa verkko-omaisuudessa. Pidämme nykyisten valvontamenetelmien mukaista käsittelytapaa perustelluimpana tapana käsitellä purkukustannukset. Mikäli nykyistä käsittelytapaa on Energiaviraston näkemyksen mukaan välttämätöntä muuttaa, olisi vaihtoehtona muodostaa purkukustannuksille omat yksikköhinnat. Tämä kohdistaisi purkukustannuksiin myös selkeän tehostamistavoitteen ja erilliset yksikköhinnat eivät vaikuttaisi verkon rakentamisen (uusinvestoinnit ja korvausinvestoinnit) kustannusta kuvaaviin yksikköhintoihin.

Suuntaviivojen mukainen tapa johtaisi siihen, että verkonhaltijoilla ei ole mahdollisuutta saada kohtuullista tuottoa tekemilleen investoinneille. Huomautamme, että purkukustannukset ovat olennainen osa verkon korvausinvestointeja.

Esitämme, että purkukustannusten käsittelyyn ei tehdä muutoksia, vaan purkukustannusten käsittely kirjataan tuleviin valvontamenetelmiin vastaavasti kuin se on kirjattu nyt voimassa oleviin valvontamenetelmiin. Vaihtoehtoisesti purkukustannuksille muodostetaan omat yksikköhinnat.

Suurjännitteisen sähkönjakeluverkon ja sähkön kantaverkon kehittäminen

Suuntaviivoissa on tarkennettu Energiaviraston tulkintaa siitä, että verkko-omaisuuteen voidaan sisällyttää vain sellaiset verkon osat, joiden voidaan katsoa perustellusti eroavan liittymisjohdon tunnusmerkeistä. Suuntaviivoissa on kuvattu suurjännitteisen sähkönjakeluverkon ja sähkön kantaverkon osalta, että yksittäistä liittijää tai yksittäisiä liittijä varten rakennettu johto-osuus, joka poikkeaa kustannustehokkaimmalta reitiltä, voidaan tulkita liittymisjohdoksi ja verkko-omaisuuteen voi sisältyä vain kustannustehokkaimman (lähtökohtaisesti lyhyimmän) reitin mukainen verkko.

Pidämme tulkintaa kokonaistehokkuuden näkökulmasta ongelmallisena.

Emme pidä tarkoituksenmukaisena, että Energiavirasto ohjaa valvontamenetelmillä verkkoyhtiöiden verkostosuunnittelua esitetyllä tavalla. Esimerkiksi kaupunkimaisella alueella voi olla useita syitä, miksi lyhin verkkoreitti ei ole kokonaiskustannuksiltaan järkevin tai ylipäättään mahdollinen. Suurjännitteiselle jakeluverkolle ei ole vastaavia vastuualueita kuin jakeluverkoille ja suurjännitteisten jakeluverkkojen rakentamisessa korostuukin kokonaistehokkuuden huomioiminen verkon suunnittelussa, jotta vältetään säteittäistä verkkotopologiaa ja rinnakkaisten verkkojen rakentamista. Tämä on merkityksellistä myös toimitusvarmuuden näkökulmasta.

Suuntaviivojen mukaan Energiavirasto arvioi erillisen selvityksen perusteella mikä osuus verkosta voidaan huomioida osaksi verkko-omaisuutta. Edelleen suuntaviivoissa todetaan, että tämä linjaus ei vaikuta hankelupäkäsittelyyn. Ymmärryksemme mukaan kyse olisi siis jälkikäteisestä valvonnasta, joka loisi merkittävän epävarmuuden suurjännitteisten jakeluverkkojen ja kantaverkon rakentamiseen. Vähintään on kohtuullista, että Energiavirasto kertoo hankeluvan käsittelyn yhteydessä näkemyksensä, voidaanko verkonhaltijan suunnittelema verkon osa katsoa osaksi verkko-omaisuutta vai ei.

Sähkömarkkina- ja liittymisjohdon määritelmää muutettiin vuonna 2013 (588/2013). Laissa liittymisjohto on määritelty tarkoittamaan yhtä sähkönkäyttöpaikkaa taikka yhtä tai useampaa voimalaitosta varten rakennettua sähköjohtoa, jolla liittijä tai liittijät liitetään sähköverkkoon. Sähkömarkkinalain tavoitteena on kustannustehokas verkon kehittäminen. Kokonaistaloudellisesti tarkasteltuna tämä tarkoittaa, että voimajohtoja toteutetaan mahdollisimman vähän suhteessa liitettävään tehoon. Lain tavoite on nähdäksemme kannatettava: mahdollistetaan esimerkiksi usean erillisen tuulivoimalan liittäminen sähköverkkoon yhteisellä liittymisjohdolla. Tämä on tehokasta myös maanomistajien näkökulmasta sekä ympäristövaikutusten osalta.

Käytännössä Energiaviraston lain tulkinta on kuitenkin johtanut paikoin siihen, ettei kantaverkonhaltija tai suurjännitteisen jakeluverkonhaltija ole voinut rakentaa tarkoituksenmukaista liittymiä palvelevaa verkkoa ja kukin liittymä on liittynyt verkkoon omalla erillisellä liittymisjohdollaan. Tämä on etenkin tuuli- ja aurinkovoimaloiden määrän voimakkaasti kasvaessa maankäytöllisesti ja kokonaistehokkuuden näkökulmasta haastava tilanne. Nyt suuntaviivoissa esitetyt tarkennukset Energiaviraston tulkintaan, tulevat johtamaan vielä aiempaa voimakkaammin säteittäiseen verkkotopologiaan sekä lisääntyvään rinnakkaisten verkkojen rakentamiseen, joka on ilmiselvästi ristiriidassa lain tavoitteiden kanssa. Lisäksi ongelmia syntyy sähköä käyttävän teollisuuden liittämässä eikä kuvatus kaltainen verkko vastaa käyttövarmuudeltaan sähköistävän yhteiskunnan tarpeita.

Olemmekin yhteistyössä Tuulivoimayhdistyksen kanssa käyneet jo pitkään keskusteluja Työ- ja elinkeinoministeriön sekä Energiaviraston kanssa siitä, miten sähköverkkoja olisi mahdollista kehittää siten että verkkoon voidaan liittää uusiutuvaa energiaa mahdollisimman tehokkaasti samalla minimoiden haitat maanomistajille. Näissä keskusteluissa on todettu, että kokonaistaloudellisesti tehokkaimpaan ja käytännössä toimivimpaan ratkaisuun pääsemiseksi suurjännitteisen jakeluverkonhaltijalle sekä kantaverkonhaltijalle tulee mahdollistaa aiempaa paremmat mahdollisuudet sähköverkon kehittämiseen. Näemme suuntaviivojen mukaisen tulkinnan ristiriitaisena yhteiskunnalliseen tavoitetilään nähden. Yhteisenä tavoitteena tulee olla kokonaiskustannuksiltaan järkevä verkkojen rakentaminen ottaen huomioon sekä verkon ja liittymisjohtojen rakentamisen kustannukset että verkkojen edellyttämä maankäyttö. Tätä tavoitetta on edistettävä tarvittaessa lainsäädäntöä muuttamalla.

UUSIEN KUSTANNUSTEHOKKAIDEN MENETELMIEN KEHITTÄMISEEN JA KÄYTTÖÖNOTTOON TULEE KANNUSTAA

Tehostamiskannustin

Suuntaviivojen mukaisesti *tehostamiskannustimen tarkoituksena on kannustaa verkonhaltijaa toimimaan kustannustehokkaasti. Verkonhaltijan toiminta katsotaan olevan kustannustehokasta, kun sen toimintaan käytetyt panokset eli kustannukset ovat mahdollisimman pienet suhteessa tuotoksiin.*

Olemme samaa mieltä tavoitteesta. Tehostamiskannustimen käytölle itsessään on vahvat perusteet. Emme kuitenkaan näe, että nyt esitetty tehostamiskannustin on ohjaukseltaan kaikilta osin tavoitteen mukainen.

Sähkön jakeluverkko toiminnassa käytetään niin kutsuttua mittatikkukilpailun mallia, jota suuntaviivojen perusteella ollaan korkeintaan vähäisiltä osin muokkaamassa. Näemme, että tehokkuusmittauksen matemaattinen toteutusmalli on toiminnaltaan monimutkainen ja mahdollisesti osin puutteellinen ja epäohdonmukainen, kun tehokkuusluvun muutoksia on vaikea perustella käytännön tasolla. Olisimme toivoneet, että menetelmien kehitystyön yhteydessä Energiavirasto olisi syvällisesti uudelleen arvioinut tehostamiskannustimen metodiikkaa ja toteutusmallia. Nykyinen malli ei nähdäksemme huomioi operatiivisten toimintojen lisäämisen tarvetta mm. älykkäiden sähköverkkojen ja hiilineutraalisuustavoitteiden saavuttamiseen liittyen.

Verkkotoiminta muuttuu jatkuvasti enemmän palveluliiketoiminnaksi ja verkkoyhtiöihin kohdistuu paine, sekä sisäisesti että asiakkaiden suunnalta, kehittää toimintaa innovatiivisesti asiakastarpeita kuunnellen. Digitalisaation ja datan hyödyntämisellä on valtava potentiaali tehostaa verkkotoimintaa ja kehittää palveluja. Asiakkaat odottavat jatkuvaa asiakaspalvelun kehittämistä ja uusia palveluja. Tämän kaltaiset toiminnot lisäävät verkkoyhtiöiden operatiivisia kustannuksia muun muassa henkilöstökulujen ja järjestelmäpalvelujen kautta. Myös sähkömarkkinasääntely ohjaa sähkön jakeluverkkoyhtiöitä hyödyntämään uusia vaihtoehtoisia verkon kehitystapoja investointien rinnalla. On luonnollisesti tärkeää, että operatiivisiin kuluihin kohdistuu ohjausta toimia tehokkaasti. Kuitenkin jo nykyisissä valvontamenetelmissä keskeisenä haasteena on tunnistettu, että valvontamenetelmät rankaisevat verkkoyhtiötä operatiivisista kustannuksista, mutta eivät riittävästi huomioi operatiivisilla kustannuksilla tavoiteltavaa kokonaistehokkuutta ja sitä kautta saavutettavaa hyötyä asiakkaille.

Valvontamenetelmiä tulisi kehittää tuleville valvontajaksoille siten, että palvelujen hankinta investointien rinnalla sekä uusien ratkaisujen käyttöönotto on nykyistä paremmin mahdollista. Nyt esitetyt melko vähäiset muutokset tehostamiskannustimeen eivät tätä tee. Yksinkertaistaen voisi todeta, että esitetty tehostamiskannustin huomioi vain panoksen (eli kustannukset), mutta ei toimintaympäristön nopeaa muutosta eikä kaikilta osin tuotoksia, joita panoksella saavutetaan.

Suuntaviivoissa esitetään sähköverkkotoiminnoille 2 % yleistä tehostamistavoitetta. Pidämme tätä ristiriitaisena verkkoyhtiöihin kohdistuvien toiminnan kehittämistarpeiden kanssa. Niin kauan, kun valvontamenetelmissä operatiivinen toiminta ja investointi eivät ole tasavertaisia vaihtoehtoja, tiukka yleinen tehostamistavoite estää operatiivisia kustannuksia aiheuttavien ratkaisujen kehittämistä. Nähdäksemme yleinen tehostamistavoite tulisi

sähköverkkotoimintojen osalta säilyttää 0 %:ssa kunnes menetelmiä on niiden ohjausvaikutusten osalta kehitetty. Kuten aiempien valvontajaksojen aikana on havaittu, 0% tehostamistavoitteellakin verkkoyhtiöiden operatiivinen tehokkuus on parantunut merkittävästi, kun ottaa huomioon operatiivisten kustannusten muutoksen suhteessa toiminnan volyyymiin, palvelukehitykseen ja toimintaympäristön muutoksiin.

Esitämme, että tehostamiskannustinta sovelletaan suuntaviivojen mukaisena vain 2024-2027 valvontajakson ajan. Tänä aikana kannustimen ohjausvaikutukset suhteessa muuttuneeseen toimintaympäristöön analysoidaan ja kannustinta kehitetään vastaamaan tulevaisuuden tarpeisiin.

Esitämme, että kehittämistoiminnan mahdollistamiseksi 2024-2027 valvontajakson aikana, yleiseksi tehostamistavoitteeksi asetetaan 0 %, jotta voidaan varmistaa verkkoyhtiöiden mahdollisuudet luoda vihreää siirtymää edistäviä ratkaisuja, parantaa sähköverkon turvallisuutta, kehittää verkon älykkyyttä, hyödyntää digitalisaation mahdollisuuksia sekä kehittää asiakaspalvelua asiakaslähtöisesti.

Verkkoyhtiöille tulee jatkuvasti myös uusia lakisääteisiä tehtäviä, jotka aiheuttavat pääasiassa operatiivisia kustannuksia. Esitämme, että sellaiset lakisääteisistä vaatimuksista johtuvat operatiivisen toiminnan kustannukset, joihin verkkoyhtiö ei ole voinut vaikuttaa, huomioidaan mallissa siten, etteivät ne heikennä verkkoyhtiön tehokkuutta.

Innovaatiokannustin sekä joustokannustin

Suuntaviivoissa esitetään innovaatiokannustimen muuttamista sähköverkkotoiminnoissa siten, että kohtuullisina tutkimus- ja kehityskustannuksina voisi kirjata enintään 0,5 %:a vastaavan osuuden verkonhaltijan valvontajakson eriytettyjen tuloslaskelmien verkkotoiminnan liikevaihtojen summasta. Aiemmin tämä osuus oli 1 % vastaavasti. Uutena kannustimena sähköverkkotoiminnoille suuntaviivoissa esitetään valvontajaksolle 2024-2027 joustokannustinta, jonka perusteella verkonhaltijat voisivat kirjata maksimissaan 1 % vastaavan osuuden jakeluverkonhaltijan valvontajakson eriytettyjen tuloslaskelmien verkkotoiminnan liikevaihtojen summasta. Joustokannustinta olisi mahdollista hyödyntää 2024-2027 valvontajaksolla suuntaviivojen mukaan joustomarkkinaratkaisujen kehittämiseen.

Kehittämistoiminnan ja etenkin joustomarkkinoiden kehittymisen osalta on tärkeää huomata, että erilliset innovaatiokannustimen sekä tulkintamme mukaan myös esitetyn joustokannustimen piiriin sisältyvät selvitys- ja hankekulut ovat vain pieni osa kehittämisen kustannuksista. Uudenlaisten toimintatapojen kokeilu ja kehittäminen aiheuttaa yhtiöille myös muita operatiivisia kustannuksia ja uudenlaiset toimintatavat edellyttävät usein myös investointeja infraan tai järjestelmiin. Esitetyt jousto- ja innovaatiokannustimet eivät tulkintamme mukaan huomioi näitä kustannuksia. Saman aikaisesti yleisen tehostamistavoitteen kiristäminen rankaisee yhtiöitä operatiivisten toimintojen lisäämisestä.

Joustokannustinta on tarkoitus kehittää edelleen 2028 alkavalle valvontajaksolle. Pidämme tätä tärkeänä. Siihen asti pidämme välttämättömänä yleisen tehostamistavoitteen säilyttämistä nykyisessä 0 %:ssa, jotta aito kehitystoiminta mahdollistetaan 2024-2027 valvontajakson aikana.

Huomautamme myös, että nykyistä innovaatiokannustinta on hyödyntänyt vain pieni joukko verkonhaltijoista. Asia on todettu myös suuntaviivojen perustelumistiössä. Kannustimen hyödyntäminen on koettu byrokraattiseksi ja epävarmaksi. Kannattammekin kannustimen hyödyntämisprosessin kehittämistä.

MUUT YKSITYISKOHTAISET HAVAINNOT SUUNTAVIIVOIHIN

Laatukannustin

Suuntaviivoissa esitetään sähköjen jakeluverkkotoimintojen laatukannustimeen muutosta, että myös referenssitason laskennassa rajataan yksittäisen vuoden keskeytyksestä aiheutuneen haitan vaikutus enintään 15 % kyseisen vuoden kohtuullisesta tuotosta. Pidämme muutosta perusteltuna, mutta nähdäksemme sen tulisi olla symmetrisen. Esitämme, että yksittäisen vuoden vaikutus referenssitasoon rajataan symmetrisesti.

Suurjännitteisen jakeluverkon laatukannustimen laskentaperiaatteet on nähdäksemme kuvattu liian ylätasolla emmekä kyenneet suuntaviivojen ja niitä koskevan perustelumistion perusteella muodostamaan riittävää käsitystä esitetystä mallista. Pyydämme selkeyttämään kuvausta seuraaviin suuntaviivoihin.

Esitämme että suurjännitteisen jakeluverkon suunniteltujen keskeytysten KAH-kustannusta ei lasketa ja huomioida laatukannustimessa. Suurjännitteisessä jakeluverkossa suunnitellut keskeytykset suunnitellaan huomattavasti etukäteen ja keskeytys yhteensovitetään asiakkaiden kanssa yksityiskohtaisesti. Keskeytykset voivat olla pitkiäkin, koska asiakkaiden oma toiminta, vaikkapa vuosihuolto, ohjaa tekemään runsaasti kunnossapitotöitä yhden keskeytyksen yhteydessä. Lisäksi puhtaan energian, kuten tuulivoiman, liittäminen aiheuttaa keskeytyksiä ja näiden tarpeellisten keskeytysten suhteen ei tule luoda negatiivisia kannustimia. Kantaverkon KAH-vaikutusta laskiessa ei suunniteltuja keskeytyksiä huomioida. Suurjännitteinen jakeluverkko rinnastuukin tältä osin enemmän kantaverkkoon kuin jakeluverkkoon mikä osaltaan perustelee muutosta.

Lisäksi esitämme laatukannustimen osalta arvioitavaksi olisiko kannustinta mahdollista kehittää tulevaisuudessa nykyistä laajemmin. Esimerkiksi sähkön jakeluverkkotoiminnassa asiakkaat on jaettu toimitusvarmuustavoitteissa eri ryhmiin (6 tuntia, 36 tuntia, muut). Laatukannustimen ohjaavuutta olisi perusteltua arvioida myös näihin peilaten.

Valvontatietojen oikeellisuus

Suuntaviivoissa on todettu, että verkonhaltijan tulee noudattaa valvontatietoja määritettäessä ja toimitettaessa Energiaviraston kirjallisia ja suullisia ohjeita. Periaate on sinänsä hyvä ja sisältää joustavan ja pragmaattisen neuvontamahdollisuuden. Verkonhaltijan oikeusturvan kannalta suullinen ohjeistus on kuitenkin haasteellista. Esitämme että Energiavirasto ylläpitää verkkosivuillaan yhteenvetoa verkonhaltijoille annetuista kirjallisista ja suullisista ohjeista. Vähintään tulee varmistua, että Energiaviraston omissa sisäisissä prosesseissa annettujen suullisten ohjeistusten sisältö on kirjattu selkeästi ja ohjeistus pysyy yhdenmukaisena myös esimerkiksi henkilöstömuutostilanteissa.

VAIKUTUSTEN ARVIOINTI

Energiavirasto on julkaissut suuntaviivaluonnosten yhteydessä alustavan vaikutusarvioinnin sähkön jakeluverkkotoiminnalle. Julkaistussa vaikutusarvioinnissa on tarkasteltu suuntaviivoissa esitettyjen menetelmämuutosten ja -päivitysten vaikutuksia sähkön jakeluverkonhaltijoiden hinnoitteluvaraan.

Pidämme ensiarvoisen tärkeänä, että valvontamenetelmien muodostaman kokonaisuuden vaikutukset arvioidaan huolellisesti ja riittävän laajasti. Menetelmien vaikutus hinnoitteluvaraan on ymmärrettävästi kiinnostava asia. Pidämme kuitenkin vähintään yhtä tärkeänä arvioida menetelmien ohjausvaikutuksia verkkotoimintaan. Valvontamenetelmien ja erityisesti niihin esitettyjen muutosten ohjausvaikutukset tuleekin analysoida ja dokumentoida laajemmin ja tarkemmin kuin nyt lausunnolla olevissa suuntaviivoissa ja taustadokumenteissa on tehty.

Hinnoitteluvaran vertailun osalta huomautamme, että nyt vertailun lähtökohtana on käytetty valvontamenetelmiä, joissa on huomioitu vuonna 2022 kesken valvontajakson voimaan tulleet menetelmämuutokset. Vertailua ei ole tehty 5. valvontajakson alun mukaisiin menetelmiin. Pidämme 5. valvontajakson alun mukaisia valvontamenetelmiä perustellumpana vertailukohtana. Vaihtoehtoisesti vertailua voitaisiin tehdä sekä 5. jakson alun mukaisiin menetelmiin, että menetelmiin, joissa on huomioitu 2022 kesken valvontajakson voimaan tulleet menetelmämuutokset.

Suuntaviivoissa todetaan, että *valvonnan pitkäjänteisyydessä, jatkuvuudessa ja kehittämisessä on kyse siitä, että valvonta varmistaa tarpeelliset investoinnit ja muun verkon kehittämisen riittävän toimitusvarmuuden turvaamiseksi*. Tämä tavoite ei kuitenkaan toteudu suuntaviivojen mukaisten valvontamenetelmien yksityiskohdissa, ja joissakin esitetyissä muutoksissa lopputulos voi olla jopa päinvastainen. Kuten olemme lausunnossamme aiemmin todenneet, kuluvan vuosikymmenen aikana energijärjestelmän tulee sähköistyä, puhdistua ja tehostua merkittävästi. Jos verkkojen kehittyminen ei mahdollista näitä muutoksia, tulee verkoista pahimmillaan vihreän siirtymän pullonkaula. Valvontamenetelmien tulee kannustaa verkkoyhtiöitä toteuttamaan vihreän siirtymän, toimitusvarmuuden parantamisen sekä ikääntyvän verkon uusimisen edellyttämät investoinnit ja kannustaa verkkoyhtiöitä uusien innovatiivisten ratkaisujen kehittämiseen ja käyttöönottoon. Vaikutustenarvioinnissa tulisi tarkastella näiden kannustimien toimivuutta ja ohjausvaikutuksia.

Energiavirasto toteaa lausuttavina olevissa suuntaviivoissa, että *sähkö/maakaasumarkkinalainsäädännön mukaan luonnollisen monopolin erityisvalvonnan päätavoitteita ovat verkkopalveluiden hinnoittelun kohtuullisuus ja verkon kehittäminen*. Vaikutuksia tuleekin arvioida näiden molempien päätavoitteiden näkökulmasta.

LOPUKSI

Lopuksi kiitämme vielä mahdollisuudesta lausua suuntaviivoista sähkö- ja maakaasuverkkotoimintojen valvontamenetelmiksi valvontajaksoilla 1.1.2024 – 31.12.2027 ja 1.1.2028 – 31.12.2031.

Ystävällisin terveisin

Ina Lehto, johtava asiantuntija
Verkot ja palvelut
Energiateollisuus ry